

ПРИКАЗИ

Војислав М. БАЧАНИН*

Правни факултет
Универзитет у Крагујевцу

УДК 336.127(497.11)''1876/1895''(049.3)
DOI: <https://doi.org/10.22182/apdn.12022.8>

ИСТОРИЈА ДРЖАВНИХ ФИНАНСИЈА СРБИЈЕ: 1876-1895.

Бошко Мијатовић, *Историја државних финансија Србије: 1876-1895*, Архипелаг, Београд, 2021, 501 стр.

Одласком историјског материјализма са позиције врховног концептуалног оквира на нашим друштвено-хуманистичким научноистраживачким платформама пре три деценије, деловало је као да се смањило и значајније занимање домаћих институција за економску

* Аутор је асистент на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу. Електронска адреса аутора: vbacanin@jura.kg.ac.rs

историју. Последњих година, пак, приметна су настојања једног броја истраживача да се овакво стање промени, као и да се актуелизује и повећа број ових мултидисциплинарних истраживања. Студије које за свој предмет имају развитак домаћих јавних финансија, опет, и даље су ретке, те се сваки нови наслов чини позамашним кораком у ревитализацији ове области.

Само летимичан поглед на ово дело указао би нам да је оно плод вишегодишњег рада. Ваљало би, у том смислу, поздравити стпрљење које је аутор морао имати у процесу његовог стварања, јер оно носи не само детаљно скицирање стања јавних финансија, већ и једно темељно „сецирање“ стања на политичкој арени Србије с краја 19. века. Тема је врло пажљиво размотрена, како са економског, тако и са политиколошког аспекта, а успелим се чини и приказивање тада важећих порескоправних и буџетскоправних решења, као и њихових доктринарних основа и аргумената законодаваца. На тај начин, постигло се то да се криза јавних финансија тадашње Србије представи истовремено и аналитички и синтетички и да се онима који можда нису довољно упознати са значајем јавнофинансијског феномена за једно друштво пружи и солидно подсећање на његову важност.

Аутор нам, у том правцу, скреће пажњу на то да „постоји јасан утицај (стања) државних финансија на политичко и друштвено стање у земљи, као што постоји и јак обрнут утицај...“ (стр. 5) Чини се да би се у овом кључу требало посматрати и његово опредељење како за садржинским обухватом, тако и за структуром дела и прихваћеном периодизацијом према знатнијим утицајима најважнијих политичких групација. Период претежне владавине либерала (од 1876. до 1880. године) анализира се у оквиру треће главе, која носи назив „стицање независности“, време претежне владавине напредњака (од 1880. до 1887. године) представља се у оквиру четврте главе, која је насловљена као „модернизација државе“, док се године претежне владавине радикалне странке приказују у петој глави. Како би се читаоци увели у тему, овој анализи претходи приказ уставноправних темеља српских јавних финансија и затечених непосредних и посредних пореза 1876. године, а као својеврсна холивудска завршница ове књиге приказује се и оцењује Карлсбадски аранжман, који је, на трен, представљао значајно олакшање за креаторе финансијске политике и државну касу.

Јасно и прегледно у раду се илуструју све тешкоће које су тадашње представнике власти спречавале да успоставе здравији механизам јавних финансија. Нарочито су обухваћени и сликовито приказани небројени примери популистичког и демагошког делања

политичких актера. У својим закључцима, Мијатовић је, ненаметљиво, али аргументовано, довео у сумњу и исправност појединих ауторских оцена (међу којима су неке биле плод и познатих докторских расправа) које су до сада *praesumo* коришћене у домаћој литератури.

То што ово дело издваја од студија сличне тематике посебно се примећује у стилу излагања. Реченице су врло питке и допадљиве, а аутор често не подређује ток мисли само лепоти академског стила, већ, напротив – лежерно и непретенциозно објашњава не само стална политичка трвења која су спречавала модернизацију друштва, већ и поједине врло сложене финансијскополитичке проблеме. Штавише, оно што би „лаичком“ читаоцу могло бити и најзабавније, а што незанемарив број аутора, исправно или не, најчешће предаје фуснотама у својим радовима (од дневнополитичких куриозитета до врло личних приповести политички најмоћнијих појединаца) – прилично је акцентовано и коментарисано у самом тексту, а да само дело, при томе, уопште није изгубило на свом доктринарном карактеру. Заправо, баш ти редови понајвише служе неопходној демистификацији и показују нам да су, ипак, иза свега били само људи – са свим својим манама и карактерним разликама. Ову књигу би, стога, ваљало препоручити не само посленицима историјских, економских, правних и политичких наука, већ и широј читалачкој публици, а, као „обавезну лектуру“ – особито онима који претендују на практично политичко делање и обављање значајних државних функција.

* Рад је примљен 02.02.2022. године, а прихваћен на састанку Редакције 01.04.2022. године.